

Udruge za promicanje filozofije

GODIŠNJA KONFERENCIJA UDRUGE ZA PROMICANJE FILOZOFIJE 2018.

Nove teme u filozofiji

PROGRAM I SAŽETCI

Zagreb, 29-30. studenoga 2018.

Institut za filozofiju

Ulica grada Vukovara 54/V, Zagreb
Velika dvorana

PROGRAM

Četvrtak, 29. studenoga 2018.

09.45-10.00 Otvaranje konferencije i pozdravne riječi

10.00-10.30 IRIS VIDMAR (Sveučilište u Rijeci)
Novi pristupi starim estetskim problemima: Hume, Kant i kognitivna estetika

10.30-11.00 PETAR BODLOVIĆ (Sveučilište Groningen, Nizozemska)
Uloga presumpcija u kritičkoj raspravi

11.00-11.30 TOMISLAV JANOVIĆ (Sveučilište u Zagrebu)
Novije procjene raširenosti inteligentnog života u svemiru: filozofske pretpostavke i empirijska ograničenja

11.30-12.00 Stanka za kavu

12.00-12.30 LJUDEVIT HANŽEK (Sveučilište u Splitu)
Problem racionalnog neslaganja u filozofiji

12.30-13.00 VALENTIN STUHNE (Sveučilište u Innsbrucku, Austrija)
Epistemologija autoriteta

13.00-13.30 ANA GRGIĆ (Sveučilište u Zagrebu)
Narativno jastvo i njegovi kritičari

13.30-15.00 Stanka za ručak

15.00-15.30 DUŠAN DOŽUDIĆ (Institut za filozofiju, Zagreb)
Stavovi po mjeri

STUDENTSKA SEKCIJA

15.30-16.00 ANDREJ TOMIĆ (Sveučilište u Zagrebu)
Događajno-uzročni libertarijanizam

16.00-16.30 LUKA ŽERAVICA (Sveučilište u Zagrebu)
Argumenti zatvorenih granica Davida Millera

16.30-17.00 Stanka za kavu

17.00-17.30 SEBASTIJAN IVASOVIĆ (Zagreb)
Čudo na epistemološkoj vagi

17.30-18.00 KARLO MIKIĆ (Sveučilište u Zagrebu)
Logička struktura peterostruke debatno-evazivne procedure indijskih skeptika

18.00-18.30 MARKO DELIĆ (Sveučilište u Splitu)
Burge o mentalnom uzrokovanju

Petak, 29. studenoga 2018.

- 10.00-10.30** ANA GAVRAN MILOŠ (Sveučilište u Rijeci)
Aristotel i stoici o odnosu dobrobiti i pripadnosti
- 10.30-11.00** IGOR MARTINJAK (Sveučilište u Zagrebu)
Unutarnja napetost neoaristotelizma
- 11.00-11.30** MLADEN DOMAZET (Institut za političku ekologiju, Zagreb)
Ima li (analitičke) filozofije nakon #SPM15?
- 11.30-12.00** **Stanka za kavu**
- 12.00-12.30** NEVEN PETROVIĆ (Sveučilište u Rijeci)
Inteligencija i pravednost
- 12.30-13.00** MARKO JURJAKO (Sveučilište u Rijeci)
Samozavaravanje iz perspektive paradigme prediktivnog procesiranja
- 13.00-13.30** MARKO JURJAKO (Sveučilište u Rijeci), LUCA MALATESTI (Sveučilište u Rijeci), INTI BRAZIL (Sveučilište Radboud, Nizozemska)
Postoje li antisocialni poremećaj osobnosti?
- 13.30-15.00** **Stanka za ručak**
- 15.00-15.30** NINO KADIĆ (King's College London, Ujedinjeno Kraljevstvo)
Mikropanpsihizam i problem kombinacije
- STUDENTSKA SEKCIJA**
- 15.30-16.00** ANTEA ANĐELIĆ (Sveučilište u Zagrebu)
Etika robotike i problem moralnog statusa
- 16.00-16.30** MIA BITURAJAC (Sveučilište u Rijeci)
Objektivni i subjektivni aspekti dobrobiti: Sposobnosti i vrijednosti
- 16.30-17.00** **Stanka za kavu**
- 17.00-17.30** LUKA DONADINI (Sveučilište u Splitu)
Temeljne postavke metaetičkog istraživanja
- 17.30-18.00** MLADEN BOŠNJAK (Sveučilište u Rijeci)
Psihička bolest i moralna odgovornost
- 18.00-18.30** MARTA MATKOVIĆ (Sveučilište u Zagrebu)
Trebaju li Daenerys i Jon Snow biti zajedno? Etički pristup odraslim incestuoznim parovima
- 18.30** **Zatvaranje konferencije**

SAŽETCI IZLAGANJA

Uloga presumpcija u kritičkoj raspravi

PETAR BODLOVIĆ

Sveučilište Groningen, Nizozemska

Presumpcija je izvorno pravni izraz koji se veže za raznovrsna načela raspodjele tereta dokaza. Najpoznatiji primjer pravne presumpcije je *presumpcija nevinosti* – optuženika u kaznenom postupku valja tretirati kao nevinog dok se ne dokaže krivnja. Riječ je o proceduralnom pravilu kojim se raspodjeljuje teret dokaza – dok obrana nije dužna pružiti uvjerljive dokaze o nevinosti optuženika, tužiteljstvo je obvezno dokazati optuženikovu krivnju “izvan razumne sumnje”. Iako se ono uvelike oslanjalo na pravnu tradiciju, prvo tumačenje uloge presumpcija izvan formalno-pravnih okvira veže se za Richarda Whatelyja i njegovo djelo *Elements of Rhetoric* (1828). Projekt koji je započeo Whately zaokupio je pažnju retoričara, teoretičara argumentacije i općenito filozofa, a rasprava o presumpcijama izvan pravne domene posebno se intenzivirala posljednjih godina u teoriji argumentacije. U skladu s tim, cilj ovog izlaganja je predstaviti standardnu interpretaciju presumpcije u suvremenoj teoriji argumentacije. Posebni naglasak će biti na predstavljanju funkcija presumpcije u kritičkoj raspravi. Prema prvoj skupini autora (npr. Rescher, Freeman, van Laar & Krabbe), presumpcije su uvjetne polazišne točke rasprave. “Kognitivne presumpcije” sačinjavaju materijalni temelj kritičke rasprave i stoga ne povlače teret dokaza. Prema drugoj skupini autora (npr. Ullmann-Margalit, Walton, Godden), “praktične presumpcije” su tvrdnje čiju se istinitost prihvaća *ad hoc*, tijekom same rasprave, kako bi se razriješilo urgentno praktično pitanje. Dok kognitivne presumpcije imaju funkciju spriječiti regres opravdanja u kritičkoj raspravi, funkcija praktičnih presumpcija je omogućiti progres kritičke rasprave u okolnostima evidencijske neizvjesnosti (*uncertainty*). U izlaganju ću ukazati na nekolicinu temeljnih razlika između kognitivnih i praktičnih presumpcija.

Ima li (analitičke) filozofije nakon #SPM15?*

MLADEN DOMAZET

Institut za političku ekologiju, Zagreb

Jednostavan odgovor je naravno da ima, jer se sastajmo ovdje, a sporni izvještaj je promoviran prije gotovo 60 dana. Međutim, kao što je i Mooreova obrana “zdravorazumskog stava” (koji je također i primjer “senso commune” u smislu Gramscija) samo potaknula daljnje argumente u filozofiji (epistemologiji) znanosti, tako i ovo izlaganje ima za cilj predstaviti skicu pozitivne prakse u filozofiji znanosti nakon katastrofičnih predožbi Antropocene, bez niskobudžetnih zanemarivanja najvećeg objasnidbenog problema današnjice. Objašnjenje se traži zbog težnje za utemeljenjem racionalnog djelovanja pod prepoznatljivim i stvarnim materijalnim okolnostima. Polazeći od pretpostavke da nismo nezainteresirani promatrači 6. masovnog izumiranja “vrsta” na jedinom naseljivom planetu koji nam je dostupan, niti hladnokrvni istrebljivači većine ljudskog stanovništva, prikazat ćemo ključne

mitove povijesnog i budućeg razvoja suvremenog društva i njihovu poveznicu s racionalnošću (filozofije) znanosti, prvenstveno moderne fizike. Pozivajući se na povijesni paralelni razvoj fizike i biologije propitat ćemo na ontologiju znanosti primjerenu holističkom (da, nažalost, ipak holističkom) objašnjenju suvremenog stanja planetarnog života, te otvoriti empirijsku analitiku “senso commune” (Gramsci) kao prikladan objekt empirijski usmjerene filozofije u društvenim znanostima.

Izlaganju je cilj pozvati na postavljanje nove paradigme, kao nove teme u filozofiji, prikladne povijesnim okolnostima iz naslova, bez pretenzija na dovršeno uobličeni univerzalni narativ u svojstvu masovne ideologije (filozofske strategije) niti panične provokacije zbog pomoći u naizgled bezizlaznoj situaciji. S čvrstim, empirijski nepotpuno potkrijepljenim, uvjerenjem da nismo zadnja generacija *Homo sapiensa* koja o istom raspravlja.

* #SPM15: GLOBAL WARMING OF 1.5 °C: an IPCC special report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty

Stavovi po mjeri

DUŠAN DOŽUDIĆ

Institut za filozofiju, Zagreb

Propozicijske stavove i izvještaje o njima tipično se shvaća kao mentalne relacije između subjekata i propozicija, a izvještaje o njima istinitima akko je uspostavljena opisana relacijska struktura. Takvo gledište donosi niz metafizičkih i semantičkih problema. Nastojeći ih prevladati, neki fizikalistički, tj. naturalistički, orijentirani filozofi poput Churchlanda, Fielda, Stalnakera, Dennetta i Davidsona sugerirali su da takvi problemi uvelike proizlaze iz pogrešnog shvaćanja “stavnih” predikata poput “x vjeruje da p ”. Oni predlažu da takve predikate ne treba shvatiti relacijski, već “mjernički”, analogno predikatima poput “x je težak 100kg”, koje tipično ne shvaćamo relacijski. Posljednjih desetak godina, Robert J. Matthews detaljno je razradio tu ideju te ponudio relacijskoj analizi alternativnu semantiku i metafiziku propozicijskih stavova. U svom izlaganju izložiti ću osnovne postavke te teorije, istaknuti njezine prednosti te ukazati na neke nedostatke.

Aristotel i stoici o odnosu dobrobiti i pripadnosti

ANA GAVRAN MILOŠ

Sveučilište u Rijeci

U radu se žele prikazati dva različita antička poimanja dobrobiti, Aristotelovo i stoičko, te njihovo razumijevanje odnosa dobrobiti i pojma pripadnosti. Tvrdit će se da je Aristotelovo poimanje pripadnosti prihvatljivije, u odnosu na stoičko, osobito iz perspektive moderne rasprave. Ovakvo rješenje važno je za modernu raspravu jer ukazuje na jedan bitan aspekt razumijevanja dobrobiti kako ga shvaća teorija sposobnosti. Nussbaum, unutar svoje teorije sposobnosti, dobar život opisuje kao život vrijedan dostojanstva ljudskog bića, a jedan od najznačajnijih aspekata bivanja

ljudskim bićem je moralno i političko djelovanje koje se nužno realizira upravo u zajednici. Poučeni antičkom raspravom možemo zaključiti da težnja za ostvarenjem dobrobiti drugih postaje ujedno i naš interes, te stoga briga za druge postaje manifestacija ostvarenja individualne dobrobiti.

Narativno jastvo i njegovi kritičari

ANA GRGIĆ

Sveučilište u Zagrebu

Neki filozofi smatraju da osoba stvara svoje jastvo tako što svoja iskustva, djelovanja, želje, namjere, vjerovanja itd. organizira u narativ ili priču svog života. Zagovornici takva narativističkog pristupa jastvu (primjerice Alasdair MacIntyre ili Marya Schechtman) tvrde da život bez narativa ne postoji kao što ne postoji ni život bez djelovanja, te da narativ prenosi i stvara osobni identitet. U svome izlaganju iznijet ću neke prigovore takvu shvaćanju. Osobito ću se osloniti na poglede jednoga od najgorljivijih suvremenih kritičara narativnog jastva, Galena Strawsona, kao i na neke suvremene pristupe u filozofiji memorije.

Problem racionalnog neslaganja u filozofiji

LJUDEVIT HANŽEK

Sveučilište u Splitu

Problem racionalnog neslaganja jedan je od trenutno najpopularnijih problema u analitičkoj epistemologiji. U središtu rasprave nalazi se pitanje o mogućnosti racionalnog neslaganja epistemičkih drugova (*epistemic peers*), tj. parova subjekata koji su svjesni toga da su njihove intelektualne sposobnosti otprilike jednake, da raspolažu istom dokaznom građom, a da svejedno prihvaćaju, ili vjeruju u, međusobno nespojive propozicije pozivajući se na tu dokaznu građu. Prema autorima u pomirbenom taboru (*conciliatorism*), svijest da moj epistemički drug prihvaća propoziciju nespojivu s onom koju ja prihvaćam trebala bi imati poništavajući učinak na moje vjerovanje, tj. moje bi vjerovanje u tu propoziciju trebalo doći u pitanje; isto vrijedi i za mog epistemičkog druga, koji bi ponukan mojim prihvaćanjem suprotne propozicije trebao dovesti u pitanje propoziciju koju on prihvaća (Christensen, Feldman, Matheson). Autori pak koji pripadaju taboru nepokolebljivih (*steadfast*), tvrde da je moguće zadržati racionalno vjerovanje u propoziciju, unatoč svijesti da moj epistemički drug, na temelju istih dokaza, vjeruje u neku drugu propoziciju (Huemer, Kelly, Foley). Problem racionalnog neslaganja posebno je izražen ako se primijeni na filozofiju kao akademsku disciplinu, ili istraživačku zajednicu, gdje mnogi autori u problemu perzistentnog (dapače, višemilenijskog!) neslaganja filozofa o ključnim temama vide ozbiljne probleme za epistemološki status filozofske prakse. U svome izlaganju pokušat ću skicirati argument u prilog opcije nepokolebljivosti; središnja je tvrdnja da su neslaganja u filozofiji oblik ekstremnih neslaganja, i da je u slučaju ekstremnog neslaganja poništavajući učinak neslaganja s navodnim

epistemičkim drugom slabiji nego što je to slučaj u neslaganjima koja nisu ekstremnog tipa (Lackey).

Novije procjene raširenosti inteligentnog života u svemiru: filozofske pretpostavke i empirijska ograničenja

TOMISLAV JANOVIĆ
Sveučilište u Zagrebu

Pojava i uspješna primjena novih detekcijskih metoda u posljednjih četvrt stoljeća dovele su do dramatične revizije procijenjenog broja potencijalno nastanjivih tijela u našem galaktičkom susjedstvu. Očekivano, te su spoznaje dale nov zamah raspravi o postojanju izvanzemaljskih oblika inteligentnog života. Iako revidirane procjene nisu smanjile jaz između ekstremnih stajališta u toj raspravi – “optimista” i “pesimista” – mnogi ih autori smatraju važnim empirijskim ograničenjem koje trebamo uzeti u obzir u našim ekstrapolacijama iz jedinog nam poznatog uzorka biogeneze u svemirskim razmjerima – evolucije života na Zemlji. U izlaganju ću predstaviti i kritički razmotriti neke novije procjene raširenosti inteligentnog života u svemiru zajedno s filozofskim pretpostavkama na koje se te procjene oslanjaju, kao što je Načelo tipičnosti (*Principle of Mediocrity*).

Samozavaravanje iz perspektive paradigme prediktivnog procesiranja

MARKO JURJAKO
Sveučilište u Rijeci

U radu razmatram je li potrebno fenomen samozavaravanja (eng. *self-deception*) objasniti oslanjajući se na pojam namjere ili se može objasniti pozivajući se samo na uzročno djelovanje konativnih stanja poput želja i emocija. Intencionalisti smatraju da je pojam namjere nužan za objašnjenje samozavaravanja, dok antiintencionalisti smatraju da nije. Jedan od važnijih argumenata intencionalista se oslanja na tzv. problem selektivnosti za antiintencionaliste. U radu razmatram može li se ovaj problem riješiti iz perspektive paradigme prediktivnog procesiranja.

Postoje li antisocialni poremećaj osobnosti?

MARKO JURJAKO

Sveučilište u Rijeci

LUCA MALATESTI

Sveučilište u Rijeci

INTI BRAZIL

Sveučilište Radboud, Nizozemska

Antisocijalni poremećaji ličnosti predstavlja dva izazova za analitičku filozofiju psihijatrije. Jedan se odnosi na njihovo postojanje, drugi se odnosi na njihov status kao mentalne bolesti. U ovom radu, razmatramo oba pitanja. S obzirom na pitanje postojanja, argumentiramo da trenutno dominantne klasifikacije koje se temelje na sindromima simptoma (kao što ih pronalazimo u DSM-u ili Psychopathy checklist i slični instrumenti) te rafiniraniji oblici ovakvih pristupa kao što je Borsboomova Teorija uzročnih mreža, su defektivni jer postoji velika vjerojatnost da individuira valjane kategorije. Sugeriramo da RDoC (Research domain criteria) pristup kategorizaciji poremećaja može omogućiti poboljšanje u stvaranju valjanih kategorija antisocijalnih poremećaja ličnosti. Iako smatramo da postoje dobri argumenti da prema biološkim teorijama mentalnih bolesti antisocijalni poremećaj ličnosti nije nužno mentalna bolest, ipak argumentiramo da je u nekim uvjetima opravdano medikalizirati osobe koje pripadaju toj kategoriji.

Mikropanpsihizam i problem kombinacije

NINO KADIĆ

King's College London, Ujedinjeno Kraljevstvo

Panpsihizam je teorija prema kojoj je svijest fundamentalno i sveprisutno svojstvo stvarnosti. Kao srednji put između fizikalizma i dualizma, panpsihizam je u zadnje vrijeme postao vrlo popularan. Međutim, teorija se suočava s pitanjem: kako se svijest na nižoj razini može kombinirati kako bi tvorila svijest na višoj razini, na primjer na razini ljuskog mozga? Radi se o problemu kombinacije, najznačajnijem argumentu protiv panpsihizma. Cilj je ovog izlaganja predstaviti teoriju mikropanpsihizma, kojim se u potpunosti izbjegava problem kombinacije. Prema mikropanpsihizmu, kompleksni umovi, u smislu kombinacije, ne postoje. Postoje jedino mikrosubjekti, umovi na fundamentalnoj razini stvarnosti. No preostaje pitanje: što omogućuje bogatstvo iskustva? Odgovor je sljedeći: mikrosubjekti mogu "usmjeriti" ili "predati" informacije o svojim iskustvenim stanjima drugim mikrosubjektima. Ako je to moguće, onda su kompleksni umovi samo rezultat interakcije mikrosubjekata, gdje jedan od njih posjeduje iskustveni sadržaj čitave grupe. Dakle, mikrosubjekt A sa sadržajem x i mikrosubjekt B sa sadržajem y usmjere informacije o svojim iskustvenim stanjima subjektu C koji onda instancira konjunkciju njihovih stanja (uz stanja koja je imao sam po sebi). Takav odnos nazivam fenomenalnim usmjeravanjem. Zaključno, mikropanpsihizam ima prednost nad panpsihizmom jer problematični model nastajanja kompleksnih umova putem kombinacije zamjenjuje modelom nastajanja kompleksnih umova putem povećanja iskustvenog sadržaja.

Unutarnja napetost neoaristotelizma

IGOR MARTINJAK

Sveučilište u Zagrebu

U suvremenim se metafizičkim raspravama više-manje iskristalizirala pozicija koja se naziva neoaristotelizam. Neoaristotelizam se, međutim, ne odnosi samo na još jednu poziciju unutar postojećeg, dominantno quineovskog okvira metafizike, već pretpostavlja i specifično dizajnirano metafizičko istraživanje. Neoaristotelovci se tako suprotstavljaju osnovnim zahtjevima quineovske metafizike poput kriterija ontološke obveze i kriterija parsimonije. Naime, quineovci nastoje utvrditi što postoji tako što prevode najbolje suvremene teorije prirodnih znanosti u jezik standardne kvantifikacijske logike čija semantika slijedi načelo parsimonije. Neoaristotelovci, naprotiv, nisu zainteresirani za utvrđivanje čega sve ima – to je pitanje za njih na neki način trivijalno – već nastoje utvrditi hijerarhijski odnos između pretpostavljenih entiteta, kako bi se u konačnici utvrdili temeljni, ontološki neovisni entiteti o kojima ostali entiteti ontološki ovise. Ovakve se metaontološke pretpostavke na kojima počiva suvremeni neoaristotelizam tipično isčitavaju iz ranih Aristotelovih radova, posebno *Kategorija*. Tri su ključna mjesta: (i) četverostruka podjela onoga što jest; (ii) kategorijska razdioba gdje su prve supstancije tj. konkretne pojedinačnosti ontološka osnova svega drugoga te (iii) *truthmaking* princip. S druge strane, suvremeni se neoaristotelovci također oslanjaju na hilemorfizam, učenje prema kojemu su dobro poznate konkretne pojedinačnosti kompozit materije i forme. Forma se tih konkretnih pojedinačnosti shvaća kao njihova esencija i njihov princip unifikacije, a upravo su to kriteriji koje Aristotel u središnjim knjigama *Metafizike* postavlja pred temeljne entitete tj. supstancije. Međutim, u *Kategorijama* nije prisutan hilemorfizam, a ontološki temelj predstavljaju upravo konkretne pojedinačnosti kao prve supstancije. Moja je namjera u ovom izlaganju razmotriti neke pokušaje raspetljavanja tenzija ranog i zrelog Aristotelova učenja unutar okvira suvremene neoaristotelovske (meta)metafizike.

Inteligencija i pravednost

NEVEN PETROVIĆ

Sveučilište u Rijeci

Jedna od glavnih ambicija suvremenih egalitarista jest da opravdaju kompenzaciju pojedinca koji su slabije prirodno nadareni, budući da se smatra da su takve manjkavosti odgovorne za lošiji životni standard tih osoba. Teško je negirati da je inteligencija jedna od ključnih sposobnosti ove vrste, pogotovo u modernim ekonomijama. Međutim, postavlja se pitanje mogu li egalitaristi uistinu zahtijevati kompenzaciju zbog pomanjkanja ove kvalitete kod određenih osoba s obzirom na to kako te iste osobe doživljavaju same sebe, kao i zbog ugovorne strukture njihovih teorija. Ovo istraživanje predstavlja pokušaj da se ispita kako se najpoznatije pozicije spomenute vrste (npr. Rawlsova i Dworkinova) mogu nositi s tim problemom.

Epistemologija autoriteta

VALENTIN STUHNE

Sveučilište u Innsbrucku, Austrija

Jedno od novih i interesantnih područja suvremene analitičke epistemologije jest epistemologija autoriteta. U ovome radu nastojim odgovoriti na dva važna pitanja. Prvo, što je to epistemologija autoriteta u svjetlu suvremene rasprave o društvenoj epistemologiji i epistemologiji svjedočenja? Drugo, koji je ključan problem u kreiranju zadovoljavajućeg normativnog okvira prijenosa znanja i vjerovanja između autoriteta i *laika*? Središnje mjesto dajem, vrlo aktualnom, problemu *preempcije* – definirajuće normativne teze autoriteta (prema L. Zagzebski). Koristeći različite teorijske pristupe, nastojim pokazati da je *preempcija* neadekvatna i da bismo njenu zamjenu trebali potražiti u nekoj vrsti *agregacije razloga*.

Novi pristupi starim estetskim problemima: Hume, Kant i kognitivna estetika

IRIS VIDMAR

Sveučilište u Rijeci

Potaknut “raznolikošću” ukusa, Hume je tragao za standardom ukusa i pronašao ga je u usuglašenim stavovima onih koje je, u svjetlu njihova karaktera, znanja i drugih osobina, nazvao “pravim kritičarima”. Kant je pak odbacio konsenzus pravih kritičara kao kriterij ukusa i nasuprot tome postavio tezu o “*sensus communis*”, odnosno tvrdio je kako je kognitivni aparat ljudi dovoljno sličan da na tim osnovama svaki pojedinac ima pravo pretpostaviti normativni karakter vlastitih estetskih sudova, unatoč činjenici da se oni zasnivaju na subjektivnoj osnovi, odnosno na osjećaju zadovoljstva. Nastavno na njihove teorije, centralna su pitanja estetike kroz njezinu povijest bila ona o subjektivnosti odnosno objektivnosti estetskih preferencija, odnosno pitanje realizma/anti-realizma estetskih svojstava.

Polazeći od takvoga teorijskog zaleđa, primarna mi je namjera ovdje pokazati kako nam suvremeni pristupi estetsici, napose kognitivistički, evolucijski i empirijski, mogu pomoći u rješavanju ovih pitanja. U prvom dijelu rada ukazujem na dodirne točke između naizgled oprečnih teorija Humea i Kanta s namjerom da potkrijepim svoju centralnu tezu: oba su ova filozofska velikana u svojim teorijama anticipirali neke od zaključaka suvremenih empirističkih istraživanja kognitivne estetike. S obzirom na to, u drugom dijelu rada pokazujem kako se tradicionalna estetska pitanja mogu riješiti alatima kognitivne estetike. U zaključku se dotičem trenutno vrlo spornog pitanja o legitimnosti uvođenja empirijskih znanosti i metoda u filozofsko promišljanje.

Sažetci studentskih izlaganja

Etika robotike i problem moralnog statusa

ANTEA ANĐELIĆ

Sveučilište u Zagrebu

Razmatranje etičkih problema robota relativno nedavno prestaje biti dio znanstvene fantastike i postaje živa tema kojom se bave moderni etičari. Iako su na samom početku njihove upotrebe roboti bili tek jednostavni strojevi koji su služili kao zamjena ljudima u obavljanju dosadnih ili opasnih poslova, danas je njihova upotreba raširena u etički osjetljivim područjima poput medicine ili ratovanja. Priroda takvih područja, masovna upotreba robota i složenost okolnosti u kojima roboti djeluju dovode do pitanja ugrađivanja moralnih načela u robote. Kakvu ulogu roboti imaju u moralno relevantnim situacijama, odnosno kada su moralni agenti, kada moralni subjekti i može li im se pripisati neka vrsta moralnog statusa, pitanja su na koja ću se osvrnuti u ovom izlaganju.

Objektivni i subjektivni aspekti dobrobiti: Sposobnosti i vrijednosti

MIA BITURAJAC

Sveučilište u Rijeci

Teorije dobrobiti se tradicionalno dijele na objektivne i subjektivne te se te dvije skupine teorija često smatraju nespojivima. Moj rad je pokušaj spajanja objektivnog pristupa dobrobiti koji se temelji na sposobnostima (*The capability approach*), kako ga zastupa Martha Nussbaum, te subjektivne teorije dobrobiti Valerie Tiberius koja se temelji na vrijednostima (*Value fulfillment theory*). Smatram da se mogu istovremeno zastupati te da zajedno imaju dalji domet, da pokrivaju više slučajeva, nego što to čini svaka zasebno. Točnije, smatram da se na pristup temeljen na sposobnostima Marthe Nussbaum može nadograditi subjektivna teorija koja bi mogla dati odgovore ljudima koji su iznad praga temeljnih sposobnosti. Njihov spoj može služiti kao izvrsna početna točka pri razmišljanju o dobrobiti ljudi različitih ekonomskih i socijalnih prilika uzimajući također u obzir unutarnja stanja pojedinca – ono što pojedinci sami vrednuju i odobravaju. Prvo ću predstaviti pristup temeljen na sposobnostima Marthe Nussbaum te naznačiti neke njegove bitne karakteristike nakon čega ću predstaviti teoriju ostvarenja vrijednosti. Naposljetku ću ih usporediti, naglasiti prednosti i nedostatke te pojasniti zašto smatram da su komplementarne.

Psihička bolest i moralna odgovornost

MLADEN BOŠNJAK

Sveučilište u Rijeci

U prvom dijelu izlaganja autor raspravlja o moralnom skepticizmu u pogledu mentalne bolesti, potom izlaže neke od glavnih elemenata koncepta mentalne bolesti Georgea Grahama. U drugom dijelu izlaganja bavi se problemom moralne odgovornosti psihički bolesnih osoba razmatrajući konkretan slučaj osobe oboljele od shizofrenije koja je optužena za počinjeno kazneno djelo provale i nanošenja teških tjelesnih ozljeda. U razmatranju ovog slučaja autor se služi teorijom moralne odgovornosti Johna Martina Fischera i Marka Ravizze. U središtu rasprave nalaze se implikacije pojedinih aspekata mentalne bolesti u pogledu procjene moralne odgovornosti.

Burge o mentalnom uzrokovanju

MARKO DELIĆ

Sveučilište u Splitu

Područje filozofije uma u posljednjih je nekoliko desetljeća obilježeno zabrinutošću oko kauzalne učinkovitosti mentalnih svojstava, odnosno pitanjem mogu li, i na koji način, mentalna stanja na temelju svojih mentalnih svojstava (intencionalnih i fenomenoloških svojstava) *vršiti kauzalni utjecaj* na druga fizička i mentalna stanja. Ako je fizički svijet *kauzalno zatvoren* (Kim), na način da je svaki fizički događaj determiniran isključivo fizičkim svojstvima, a mentalna svojstva ne mogu biti reducirana na fizička svojstva (Fodor), slijedi da su mentalna svojstva kauzalno neučinkovita, tj. epifenomenalna u pogledu uzrokovanja fizičkih događaja. Tyler Burge, čija će analiza navedenog problema biti tema izlaganja, smatra da je zabrinutost oko kauzalne učinkovitosti mentalnog posljedica metafizičkih teza koje, suprotno uvjerenju suvremenih fizikalista, ne posjeduju čvrstu teorijsku motivaciju. Burge predlaže prebacivanje rasprave o kauzalnoj učinkovitosti mentalnog s terena metafizike na teren konkretne kognitivne znanosti, čijoj praksi daje primat u odlučivanju o kauzalnoj učinkovitosti mentalnih svojstava. U središtu izlaganja bit će Burgeovo poimanje kauzalnog objašnjenja, Burgeov argument protiv *token-identity* fizikalizma te primat kognitivnih znanosti u kauzalnim objašnjenjima ponašanja. Konačno, u izlaganju će se pokušati pokazati da, suprotno Burgeu, metafizička rasprava o kauzalnoj učinkovitosti mentalnog ipak posjeduje teorijsku motivaciju u konkretnoj praksi kognitivne znanosti te se stoga ne može odbaciti na način koji predlaže Burge.

Temeljne postavke metaetičkog istraživanja

LUKA DONADINI

Sveučilište u Splitu

Početak 20. st. se proučavanje morala prelijeva iz sfere normativne etike u sferu metaetike. Razlog zbog kojeg se metaetički diskurs pokreće jest traganje za ontološkim, semantičkim, epistemološkim i psihologijskim postavkama prema kojima agent iznosi moralni iskaz. Tako se možemo pitati – “Je li x uistinu takvo da je *moralno ispravno ili neispravno?*”, zatim – “Koje je značenje pojma *dobro?*”, onda – “Možemo li znati da je x moralno ispravno ili neispravno?” te – “Tvrdi li agent moralnim iskazom neko vjerovanje ili izražava moralni stav, htijenje ili mentalno stanje?”, itd. Postavljena pitanja su pitanja *drugog reda* te označavaju “temelje” metaetičkog diskursa koji počinje ondje gdje normativna etika ne pruža odgovor. Ovo izlaganje ima zadatak osnovnog pregleda idućih tema: (1) pružanje odgovora na pitanje “*što je metaetika?*”, (2) predstavljanje pojmova moralnog *realizma* i *nerealizma* te (3) uvod u tradicionalno suprotstavljene metaetičke struje kognitivizma i nekognitivizma.

Čudo na epistemološkoj vagi

SEBASTIJAN IVASOVIĆ

Zagreb

Čuda kao događaji koji nadilaze prirodni svijet i ljudsko shvaćanje sami po sebi su zanimljivi, a s njima su se kroz povijest bavili i filozofi. Ipak, smatra se da je Hume u Novom vijeku prvi oživio zanimanje za temu čudesa zadavši velik udarac svima onima koji tvrde da se u čudo može opravdano vjerovati na temelju svjedočanstva. Vjerujem i argumentirat ću da je Humeov slavni argument kojim isključuje opciju opravdanog vjerovanja u čudo zapravo cirkularan. Osim toga, tvrdit ću da je pri procjeni vjerodostojnosti svjedočanstva, Hume preveliku pažnju poklonio evidenciji, a premalu naravi samih svjedoka. Na tom tragu ću nastojati pokazati da se u čudo može opravdano vjerovati jednom kada evidencija za čudo i svjedočanstva svjedoka koji svjedoče u prilog čudu postanu jednako osporiva kao i dokazna građa koja potkopava opravdanje za čudo.

Trebaju li Daenerys i Jon Snow biti zajedno? Etički pristup odraslim incestuoznim parovima

MARTA MATKOVIĆ

Sveučilište u Zagrebu

Peter Singer u svom članku “Should Adult Sibling Incest Be a Crime?” preispituje kriminalizaciju seksualnih odnosa između odraslih krvnih srodnika. Ističe da je odbojnost koju gajimo prema incestu objašnjiva evolucijom (incest dovodi do

genetske neraznolikosti potomaka, što je štetno za njihove fizičke i psihičke osobine), te se pita je li uopće potrebno kroz tu prizmu promatrati ovakve odnose u današnje vrijeme, s obzirom na postojanje kontracepcije. Cilj ovog rada je prikazati zašto je incest postao društveno neprihvatljiv, te ponuditi više odgovora na Singerovo pitanje, uzimajući u obzir neka rješenja koja je on već iznio. U svom radu obrađujem tri različite vrste incestuoznih odnosa, koje baziram na likovima iz Game of Thronesa; 1.) odnos Krastera i njegovih kćeri, 2.) Cersei i Jaimie Lannister (sestra i brat koji su odrastali zajedno) i 3.) Daenerys i Jon Snow (rođaci koji ne znaju da su u krvnom srodstvu). Pokušat ću prikazati da je 1. odnos neprihvatljiv, 2. djelomično prihvatljiv, a 3. u potpunosti prihvatljiv. Uz Singerov rad, konzultirat ću i radove drugih autora, poput Jonathana Haidta, u kojima se mogu naći objašnjenja iz više različitih znanosti (evolucijska psihologija, antropologija), pomoću kojih se može doći do boljeg razumijevanja incesta.

Logička struktura peterostruke debatno-evazivne procedure indijskih skeptika

KARLO MIKIĆ

Sveučilište u Zagrebu

Prema buddhističkim kanonskim izvještajima, u doba historijskog Buddhe postojale su četiri blisko povezane škole skeptika. Za jednu od tih školi uobičajeno se drži kako je iznjedrila enigmatičnu četverostruku klasifikacijsku shemu poznatu u kasnijem buddhizmu kao čatuškoti. Štoviše, neki su uvaženi autori, poput K. N. Jayatillekea zastupali gledište logičke istovjetnosti čatuškotija s peterostrukom skeptičkom procedurom izbjegavanja debate. Cilj ovog izlaganja je pokazati kako je takav stav neopravdan, a to ćemo postići kroz analizu dotične skeptičke evazivne procedure koja je zajednička svim četirima školama. Analiza će prvenstveno biti vršena na temelju prijevoda i tumačenja relevantnog palijskog teksta, te interpretacije petostoljetnog theravatskog buddhističkog autoriteta Buddhaghose, kao i suvremenije, Jayatillekeove interpretacije. Nakon njihovih interpretacija izložit ću interpretaciju na tragu prethodnih, koja bi bolje u duhu korištenog jezika formalizirala težnje ka konflacijom čatuškotija sa skeptičkom procedurom na logički uspješniji način. Ipak, tu ću interpretaciju također odbaciti radi predstavljanja tumačenja za koje mislim da je vjernije originalnom tekstu i intenciji skeptika ka suzdržavanju od tvrdjenja ili nijekanja pozicija s kojima su se susretali.

Događajno-uzročni libertarijanizam (eng. Event-causal libertarianism)

ANDREJ TOMIĆ

Sveučilište u Zagrebu

Libertarijanizam u raspravama o slobodi volje možemo razumijeti kao poziciju koja drži istinitim sljedeće dvije propozicije. Prva propozicija glasi da djelatnici barem u pojedinim trenucima djeluju slobodno ili imaju mogućnost djelovati prema slobodnoj volji. Druga propozicija tvrdi da sloboda volje, kao sposobnost djelovanja drugačije, nije spojiva s determinizmom. Prema načinu kako razumijeti odnos između ove dvije

propozicije, u suvremenim raspravama su se iskristalizirale tri libertarijaniističke teorije: neuzročni libertarijanizam (*non-causal libertarianism*), djelatničko-uzročni libertarijanizam (*agent-causal libertarianism*), te događajno-uzročni libertarijanizam (*event-causal libertarianism*). U ovom izlaganju fokusirat ću se na potonju teoriju. Cilj je prikazati središnje postavke događajno-uzročnog libertarijanizma kako ga je formulirao Robert Kane, te nakon toga prikazati prigovore njegovoj formulaciji koje su mu uputili Derk Pereboom i Alfred Mele. Na kraju ću dati vlastiti osvrt na Kaneovu teoriju i prigovore koje su mu upućeni, te ću navesti ono što se meni čini da bi mogli biti potencijalni nedostaci njegove pozicije.

Argumenti zatvorenih granica Davida Millera

LUKA ŽERAVICA

Sveučilište u Zagrebu

Problem imigracije jedan je od najvećih izazova suvremenim demokratskim državama. David Miller kao nacional-liberal zagovornik je zatvorenih granica. Smatra da države na temelju teritorijalne jurisdikcije imaju pravo provoditi selektivnu migracijsku politiku što znači da imaju pravo odbiti ulazak određenih migranata. Teritorijalna jurisdikcija temelji se na tri uvjeta: održavanju društvenog reda, državnog reprezentiranja njezinih stanovnika i da potonji imaju pravo zauzeti određeni teritorij. Također, države posjeduju teritorijalna prava koja se temelje na pravu kontrole i korištenja resursa unutar teritorija te pravo na kontrolu kretanja dobra i ljudi kroz granice. Miller uz jurisdikciju veže i argument samo-determinacije. Umjesto pojma zatvorenih granica koristi pojam kontrole granica. Problem migracija povezan je s problemima rasta populacije, zagađenja, tj. globalnog zatopljenja te eksploatacije prirodnih resursa. Nastoji obraniti argumente zatvorenih granica odgovaranjem na tri izazova: homogena kulturalna kompozicija, nepotrebnost političke samo-determinacije i A. Abizadehov prigovor prema kojemu isključivanje imigranata implicira oblik prisile koja se ne može opravdati. Na kraju slijedi kritika C. Kukathasa koji navodi da prihvaćanje liberalnih vrijednosti nužno rezultira prihvaćanjem otvorenih granica. Isto tako, smatra da je Millerova argumentacija nejasna zato što ne navodi primjere prilikom objašnjenja kako bi se zatvaranjem granica zaštitili poštenost i integritet društva.

Organizator

Udruga za promicanje filozofije
www.upf.hr

ORGANIZACIJSKI ODBOR

TOMISLAV BRACANOVIĆ
Institut za filozofiju, Zagreb
ANA BUTKOVIĆ (predsjednica)
Sveučilište u Zagrebu
ANA GAVRAN MILOŠ
Sveučilište u Rijeci
LJUDEVIT HANŽEK
Sveučilište u Splitu
TVRTKO JOLIĆ
Institut za filozofiju, Zagreb (tajnik)